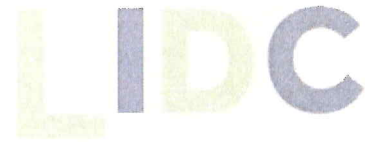

MAGYAR IPARJOGVÉDELMI
ÉS SZERZŐI JOGI EGYESÜLET

MAGYAR VÉDJEGY
EGYESÜLET

MAGYAR VERSENYJOGI
EGYESÜLET

ÁLLÁSFOGLALÁS

a dohánytermékek csomagolására és címkézésére vonatkozó tervezett szabályokról.

Az Európai Parlament Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Bizottságának jelentéstevője a dohánytermékek egyencsomagolásának bevezetését javasolja a jelentéstervezetében. A javasolt előírás kizárja a védjegyként lajstromozott szó- és ábrás megjelölések, árjelzők, továbbá a dohánytermék csomagolására vonatkozó formatervezési mintaoltalom használatát. Ez alapjogokat sért:

- a tulajdonhoz való jog sérelme,
- a kereskedelmi szőlés szabadsága,
- a fogyasztók tájékoztatáshoz való joga,
- a vállalkozás joga.

Az egyencsomagolás bevezetése várhatóan növeli a dohánytermékek illegális forgalmazását és veszélyezteti a dohánytermékek feketepiacának visszaszorítása területén az elmúlt években elért jelentős hazai eredményeket.

Erre tekintettel a dohánytermékek csomagolásán a dohányzás káros hatására utaló figyelmeztetés és a kombinált ábrás figyelmeztetés kötelező felületére vonatkozó jelenlegi szabályokon (30% illetve 40%) nem indokolt változtatni.

2012. december 19-én az Európai Bizottság javaslatot fogadott el a Dohányirányelv¹ módosítása céljából ("Javaslat").² A Bizottság tervezetével kapcsolatban 2013. január 30-án állásfoglalást tettünk, amely tartalmazta ezen tervezet részletes jogi elemzését.³ Az abban foglalt érvek az egyencsomagolás tekintetében is *mutatis mutandis* irányadóak.

A fenti állásfoglalást arra tekintettel tesszük, hogy a Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Bizottság nevében MEP Linda McAvan jelentéstevő elkészítette a 2013. április 10-én kelt jelentés-tervezetét a Javaslatához.⁴ A jelentéstervezet olyan, a Javaslatból is

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/37/EK irányelve a tagállamoknak a dohánytermékek gyártására, kiszerezésére és árusítására vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezései közelítéséről.

² Javaslat az Európai Parlament és a Tanács Irányelve a tagállamoknak a dohánytermékek és kapcsolódó termékek gyártására, kiszerezésére és értékesítésére vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezései közelítéséről, COM/2012/0788.

³ <http://www.mie.org.hu/velemenyek/Allasfoglalas%20MIE%20MVE%20vezetoi%20osszefoglalo.pdf>

⁴ Draft report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products (COM(2012)0788 – C7-0420/2012 – 2012/0366(COD)); Committee on the Environment, Public Health and Food Safety; Rapporteur: Linda McAvan; <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&mode=XML&language=EN&reference=PE508.085>

eltérő, annál merevebb módosítást javasol, amely előírná olyan egyencsomagolás bevezetését. A módosítás értelmében a fogyasztói csomagolás egyáltalán nem tartalmazhatja a dohánytermékre vonatkozó védjegyet, kizárólag a márka és a dohánytermék változatának a nevét, továbbá megtiltja magán a terméken is védjegy vagy más árujelző feltüntetését.⁵

A védjegyjog és a formatervezési mintaoltalom az alkotmányos tulajdonvédelem tárgya. Az egyencsomagolás nemcsak tulajdonkorlátozást jelent, hanem hatása tiltott tulajdonelvonást valósít meg. Az egyencsomagolás emellett az iparjogvédelmi tárgyú nemzetközi szerződésekre, továbbá - a tulajdonjog sérelmére tekintettel - a Magyarország és a többi EU tagállam által kötött beruházásvédelmi egyezményekben ütközik.

A védjegyek használatának tiltása / korlátozása alá van vetve a tulajdoni alapjogi védelemben részesülő jogokra irányadó szükségesség/arányosság tesznek. E körben figyelembe kell venni a szóban forgó jog már létező szokatlanul erős korlátjait, így dohánytermékek forgalmazásának, reklámozásának és fogyasztásának magyarországi teljes szabályozását, amely fokozatosan szigorodott, hogy hatékonyan előmozdítsa a dohányfogyasztás, különösen a fiatalok fogyasztásának csökkentését (pl. zéró tolerancia a nyilvános helyeken). A forgalmazásra vonatkozó korlátozó szabályokkal összevetve megállapítható, hogy az egyencsomagolás hazai előírása ütközne a 2013. július 1-én hatályba lépő ún. Trafik-törvény⁶ előírásába, amely szerint a dohányboltban a termékeket típusonként és márkajelzésenként a fogyasztók számára jól láthatóan, a csomagolás előlapjával kell megjeleníteni annak biztosítása érdekében, hogy a dohányboltokban valóban tisztességes, az áruk minőségéhez és árához kötődő piaci verseny alakulhasson ki, amely különösen fontos akkor, amikor egyébként az értékesítés lehetőségei (csatornái) korlátozottak.

Már a Javaslatban annak előírása is, hogy a cigaretták és cigarettasodrásra szánt dohánytermékek dobozait az elő- és hátlap felületének **75%-át** kitöltő méretű képes és szöveges egészségügyi figyelmeztetéssel kell ellátni, lehetetlenné tenné a védjegyjogosultak számára, hogy a védjegyként lajstromozott szó- és ábrás megjelöléseiket - a védjegy árujelző funkciójának megfelelően, a fogyasztók által megfelelő mértékben érzékelhetően - használják. A védjegy méretének korlátozása és a doboz alján történő elhelyezésének előírása következtében - figyelemmel arra, hogy a polc pereme a doboz alsó részét takarja - a fogyasztó nem észlelheti a védjegyet.

Az állásfoglalás mellékletét képezi egy rövid jogi elemzés a védjegyhez fűződő jog tilos korlátozásáról, illetve megvonásáról. Az állásfoglalásunkat, mint a szellemi tulajdonjoggal foglalkozó szakembereket és a szellemi tulajdonjog jogosultjait képviselő szakmai szervezetek tesszük.⁷

Budapest, 2013. április 19.

Dr. Szecskay András
Elnök
Magyar Iparjogvédelmi és
Szerzői Jogi Egyesület

Gláser Tamás
Elnök
Magyar Védjegyegyesület

Dr. Szamosi Katalin
Elnök
Magyar Versenyjogi Egyesület

⁵ A 34.-35. módosítás szerinti új 13. cikk 2a. és 2b. bekezdései

⁶ A fiatalok dohányzásának visszaszorításáról és a dohánytermékek kiskereskedelméről szóló 2012. évi CXXXIV. törvény

⁷ A jelen állásfoglalást és a csatolt jogi elemzést Dr. Bacher Gusztáv és Dr. Faludi Gábor ügyvédek készítették.

Az állásfoglalás melléklete

Az egyencsomagolás előírása:

- alapvető alkotmányos jogokat sért,
- az iparjogvédelmi tárgyú nemzetközi egyezményekbe (TRIPs és PUE), és
- a beruházásvédelmi nemzetközi egyezményekbe ütközik.

1. ALAPJOGOK SÉRELME

Az egyencsomagolás azt jelentené, hogy el kell távolítani a csomagolásról a védjegyeket, a márkára utaló egyéb megjelöléseket, továbbá a termék minőségére és jellemzőjére vonatkozó ténybeli adatokat is.

Az alapjogok védelme a következő forrásokon alapul:

- az Alaptörvény;
- Római Egyezmény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről (1950);
- Európai Unió Alapjogi Chartája.

1.1 A tulajdonhoz fűződő jog sérelme

A védjegy az alkotmányos tulajdonvédelem tárgya és az egyencsomagolás a védjegyjog leglényegesebb elemét, a csomagoláson és a terméken történő használatot korlátozza. Ezáltal a védjegy nem tölti be alapvető funkcióit (a védjegy, mint árujelző teremti meg a kapcsolatot az áru és annak gyártója között).

Az egyencsomagolás nemcsak tulajdonkorlátozást jelent, hanem hatását tekintve a kisajátítással/tulajdonelvonással egyenlő. A tulajdonjog formális fennmaradása nem zárja ki a kisajátítás megvalósulásának megállapítását. A tulajdonelvonás szabálya alkalmazandó arra az esetre is, amely esetben a tulajdonosnak a közhatalmi korlátozást ellenszolgáltatás nélkül már túrníe nem kell, mert az aránytalan.

Az Európai Unió Bírósága a hatályos Dohányirányelv címkézésre vonatkozó szabályát az arányosság szempontjából is vizsgálta és hangsúlyozta, hogy *"a közösségi jogalkotó nem lépte túl a mérlegelési jogkörének korlátait azáltal, hogy az irányelv 5. cikkében előírta a felületek azon százalékanak növelését, amelyet feliratoknak és figyelmeztetéseknek kell szentelni a dohánytermékek csomagjain olyan arányban, amely elég helyet hagy e termékek gyártóinak arra, hogy ott más, különösen a márkanévükre vonatkozó információkat helyezhessenek el."*⁸ Az ellenkezőre való következtetéssel: a védjegyhasználat kizárása azonban a tulajdonjog aránytalan sérelmét jelentené, és ezért ***nem felel meg a kivételesség és arányosság alaptörvényi követelményének.***

Közismert, hogy a dohánytermékekre vonatkozó védjegyek a legmagasabb értékű védjegyek közé tartoznak. A védjegyjogosultak a használat tiltása következtében elveszítik a védjegy jóhírének (good-will) kiépítése érdekében tett befektetéseik értékét.

⁸ C-491/01. sz. ügyben (British American Tobacco), 122-141. pontok.

1.2 A kereskedelmi szólás szabadsága

A dohányforgalmazás jelenlegi szabályainak megfelelő reklámkorlátozás és az üzletekben történő elkülönítés oda vezet, hogy a dohánytermékek csomagolása az egyetlen olyan felület, amelyen a gyártó a fogyasztóval kommunikációs kapcsolatba léphet, amely révén megkülönböztethetővé teheti magát. Az egyencsomagolás nem pusztán korlátozná a dohánygyártó szólásszabadságát, hanem a kommunikáció teljes ellehetetlenítését jelentené: a dohánygyártóknak meg kellene szüntetniük a fogyasztókkal minden olyan kereskedelmi kommunikációt, amely a védjegyeikre épül, illetve, amelynek során a termék csomagolásán elhelyezett, egyébként kötelezően valóságos adatokkal adnak tájékoztatást.

Az Alkotmánybíróság, amikor a logók és márkanevek épületek homlokzatán való elhelyezésének tilalmát vizsgálta, megállapította, hogy *"ugyanakkor ez a korlátozás nem zárja ki, hogy a tényleges fogyasztók a gyártóktól információhoz jussanak a különféle dohánytermékekről az üzletek eladási (forgalmazási) helyein."* A Reklámtörvényhez⁹ fűzött miniszteri indokolás kifejti, hogy *"a törvény az egészséghez és az egészséges környezethez való alkotmányos jog biztosítása érdekében korlátozza a dohánytermékek reklámozását. Szintén **alkotmányos okokból azonban a kereskedelmi kommunikáció teljes körű tilalmának lehetősége sem merülhet fel** ezen legálisan forgalmazható termékek vonatkozásában."*

1.3 A fogyasztók tájékoztatáshoz való joga

Az információhoz való jog alapján a fogyasztónak joga van valamennyi olyan információhoz, mely ahhoz szükséges, hogy a szerződési szabadsághoz fűződő alkotmányos jogát gyakorolni tudja, azaz vásárolhasson egy jogszerűen forgalmazott dohányterméket. Ilyen információ például a márka, a típus. Ezek mind olyan adatok, melyek nélkül a fogyasztó megfelelő tájékoztatás hiányában nem tud alapos döntést hozni a vásárlásról.

1.4 A vállalkozás joga

A verseny fenntartása érdekében gyártóknak képeseknek kell lenniük a megkülönböztető árujelzők használatára, amelyek alapján beazonosíthatók a fogyasztók számára, ugyanis az árujelzők fontos funkciója a termékek eredetének és minőségének jelzése.

2013. július 1-től hatályos ún. Trafik törvény¹⁰ kifejezetten előírja, hogy termékeket a **fogyasztók számára jól láthatóan, a csomagolás előlapjával kell megjeleníteni a dohányboltokban.** A miniszteri indokolás kifejezetten utal arra, hogy a törvény biztosítja azt is, hogy a dohányboltokban valóban tisztességes, az áruk minőségéhez és árához kötődő piaci verseny alakulhasson ki, amely különösen fontos akkor, amikor egyébként az értékesítés lehetőségei (csatornái) korlátozottak.

A védjegyek használatának tiltása lehetetlenné teszi a forgalmazással kapcsolatban a Trafik-törvény szabályainak alkalmazását.

⁹ 2008. évi XLVIII. törvény a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól; 19-20. §-hoz fűzött miniszteri indokolás.

¹⁰ A fiatalok dohányzásának visszaszorításáról és a dohánytermékek kiskereskedelméről szóló 2012. évi CXXXIV. törvény

2. AZ ALAPJOGOK KORLÁTOZÁSA NEM FELEL MEG A SZÜKSÉGESSÉG/ARÁNYOSSÁG TESZTJÉNEK

Az alapjog-korlátozás alkotmányosságának mércéjét jelentő szükségesség/arányosság tesztjének vizsgálatakor az egyencsomagolást a dohányreklámozás, -forgalmazás és -fogyasztás szabályozásának teljes keretében kell elemezni. Csak így lehet vizsgálni, hogy a tervezett hatás szempontjából szükséges és arányos-e, indokolható-e az alapjogok korlátozása. A dohánytermékek forgalmazásának és reklámozásának magyarországi szabályozását a *fokozatos szigorodás* jellemezte a 90-es évek vége óta a fogyasztás csökkentése és a fiatalok védelme érdekében:

- tilos a dohánytermék reklámja;¹¹
- dohánytermék 18. életévüket be nem töltött fiatalok számára nem adható el;
- dohánytermék az üzlet jellegét, kialakítását figyelembe véve az egyéb termékektől elkülönítve hozható kereskedelmi forgalomba (2013. július 1-től az értékesítési csatornákat szűkíti a koncessziós engedéllyel rendelkező speciális dohányboltban történő értékesítés bevezetése);
- dohánytermék nem árusítható közoktatási intézményben, személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményben, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményben, valamint egészségügyi intézményben;
- dohánytermék árusítása automatából tilos;
- képes egészségvédő figyelmeztetések kötelezővé tétele a csomagolásokon 2012. szeptember 1-jétől;
- 2012. január 1-től a közforgalmú intézmények, és a munkahelyek valamennyi zárt légtérű helyisége tekintetében a *zéró tolerancia elvéhez* közelítő szabályozás van hatályban.

Az állam további egyéb hatékony eszközökkel is felléphet a dohányfogyasztás csökkentése érdekében (pl. tájékoztatási kampányokkal, jövedékiadó-politikával).

3. VÁRHATÓ NEGATÍV HATÁSOK

Nincs egyértelmű bizonyíték arra nézve, hogy az egyencsomagolás elérné a célját, azaz a fiatalok dohányzásának vagy a dohányzás általános elterjedtségének csökkentését.

A hatás szempontjából nem önmagában az egyencsomagolást, a kombinált egészségügyi figyelmeztetést kell vizsgálni, hanem együttesen a dohányforgalmazás (beleértve a jövedéki adózás) szabályozását és dohányfogyasztás korlátozását.

A csomagolást érintő új szabályok bevezetése az iparági előrejelzések szerint növeli a dohánytermékek illegális forgalmazását és veszélyezteti a dohánytermékek feketepiacának visszaszorítása területén az elmúlt években elért jelentős hazai eredményeket. A védjegyek nélküli egyencsomagolás mellett könnyebbé válik a termékek hamisítása, és fogyasztói igény jelentkezhet a feketepiacon a védjeggyel ellátott (és nem EU tagállamban forgalomba hozott) dohánytermékek megvásárlása iránt. A hamisított termék előállítója/forgalomba hozója

¹¹ A fogyasztók felé történő reklámozás teljes tilalma alóli egyetlen kivétel az üzletben a dohánytermék forgalmazására szolgáló polcon kihelyezett legfeljebb A/5 méretű reklám. Az ilyen típusú reklám kizárólag a dohánytermék megnevezését és árát tartalmazza, a felületét pedig legalább 30%-ban egészségvédő figyelmeztetés és megközelítőleg 10%-ban a károsanyag-tartalomra vonatkozó adat borítja. A Trafiktörvény 2013. július 1-től hatályon kívül helyezi a fenti rendelkezést, így a jövőben a fogyasztók felé irányuló mindenfajta reklámtevékenység tiltott lesz.

„megtakarít” egy bűncselekményt (pl. iparjogvédelmi jog megsértése), és indokolatlanul megnehezíti az egyéb (pl. vám-, adó-) bűncselekmények nyomozását. Túlzás nélkül állítható, hogy az egyencsomagolás felhívás az illegális forgalmazásra.

Az egyencsomagolás valójában aláássa az elérni kívánt közegészségügyi célkitűzéseket, mert előreláthatólag csökkenti a dohánytermékek árait. Ennek oka, hogy a védjegyek szerepének csökkenése és a fogyasztókkal való utolsó kommunikációs felület megvonásával egyenértékűnek tekinthető intézkedések arra kényszerítik a jól ismert márkák gyártóit, hogy kizárólag a fogyasztói ár alapján versenyezzenek. Ez a folyamat elősegíti azt is, hogy márkátlan olcsó termékek kerülhessenek a piacra. Ráadásul a fiatalok dohányzók a leginkább érzékenyek az árra. Az illegális kereskedelem lehetetlenné teszi a forgalmazás hatósági kontrollját, jelentős adóbevétel kiesést eredményez. Megállapítható, hogy a csökkenő cigarettaárak és a feketekereskedelem növekedése a dohányfogyasztás növekedéséhez vezethet.

4. NEMZETKÖZI EGYEZMÉNYEK MEGSZEGÉSE

Magyarország és valamennyi EU tagállam részese többek között az alábbi, szellemi tulajdonjog és általában a tulajdon védelmét biztosító nemzetközi egyezményeknek:

- TRIPS;¹²
- Párizsi Uniós Egyezmény (PUE);¹³
- WTO megállapodás a kereskedelem technikai akadályairól;¹⁴
- Nemzetközi bilaterális beruházás védelmi megállapodások;
- Dohányzás-ellenőrzési Keretegyezmény (WTO Egészségügyi Világszervezet 2005).¹⁵

A nemzetközi jog szabályai alapján Magyarország köteles megfelelni ezen egyezményeknek és nem fogadhat el olyan jogszabályokat, amelyek azokat megsértik. Az egyencsomagolás ütközik a TRIPS-be, a PUE-ba, a tulajdonjog sérelme miatt a beruházásvédelmi egyezményekbe és nem igazolható a Dohányzás-ellenőrzési Keretegyezmény rendelkezésével.

¹² "Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights", az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről szóló 1998. évi IX. törvény.

¹³ Kihirdette az ipari tulajdon oltalmára létesült uniós egyezmények 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált, illetve létrehozott szövegének kihirdetéséről szóló 1970. évi 18. törvényerejű rendelet.

¹⁴ "WTO Agreement on Technical Barriers to Trade", Megállapodás a kereskedelem technikai akadályairól, kihirdette az 1998. évi IX. törvény.

¹⁵ "WHO Framework Convention on Tobacco Control", kihirdette: az Egészségügyi Világszervezet Dohányzás-ellenőrzési Keretegyezményének kihirdetéséről szóló 2005. évi III. törvény.